

PARS SECUNDA.

DE SACRAMENTIS.

Scientia de sacramentis pars ori necessaria.

I. Cum omnis doctrinæ christianæ pars pastoris scientiam diligentiamque desiderat, (a) tum sacramentorum disciplina, quæ et Dei jussu necessaria et utilitate uberrima est, parochi facultatem et industriam postulat singularem, ut ejus accurata ac frequenti perceptione fideles tales evadant, quibus præstantissimæ ac sanctissimæ res digne et salutariter impertiri possint, et sacerdotes ab illa divini interdicti regula non discedant : (b) Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.

Sacramenti nomen varie usurpatur.

II. Principio igitur quoniam universe de toto genere sacramentorum agendum est, ab ipsis nominis vi atque notione oportet incipere, ejusque ambiguum significationem explanare, ut quæ hujus verbi sententia hoc loco propria sit, facilius intelligatur. Quare docendi sunt fideles, *sacramenti* nomen, quod ad propositam rem attinet, aliter a profanis quam a sacris scriptoribus acceptum esse.

A profanis.

Nam alii auctores *sacramenti* nomine obligationem illam significari voluerunt, cum jurati aliquo servitutis vinculo obstringimur, ex quo jusjurandum, quo se milites fidelem operam reipublicæ præstituros pollicentur, sacramentum militare

(a) Vide Concil. Trid. sess. 17. — (b) Matth. 7, 6.

dictum est, atque hæc frequentissima hujus vocabuli significatio apud illos videtur fuisse.

A Patribus.

Verum apud Latinos Patres, qui res divinas scriptis tradiderunt, *sacramenti* nomen aliquam rem sacram, quæ in occulto latet, declarat; quemadmodum Græci ad eandem rem significandam mysterii vocabulo usi sunt. In eam vero sententiam *sacramenti* vocem accipiendam esse intelligimus, cum ad Ephesios scribitur : (a) Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ. Deinde ad Timotheum : (b) Magnum et pietatis sacramentum; præterea in libro Sapientiæ : (c) Nesciunt sacramenta Dei. Quibus in locis et aliis multis, licet animadvertere sacramentum nihil aliud nisi rem sacram, abditam atque occultam significare.

Sacramenti nomen quid hic proprie significet.

III. Quare Latini doctores signa quædam sensibus subjecta, quæ gratiam quam efficiunt simul etiam declarant ac veluti ante oculos ponunt, sacramenta commode appellari posse existimarunt. Quanquam, ut divo Gregorio placet, ob id sacramenta dici possunt, quod divina virtus sub rerum corporearum tegumentis occulte salutem efficiat. *De Greg. in 1 Reg. cap. 16, versu 15.*

Vocis Sacramentum antiqua usurpatio.

IV. Nec vero quisquam putet hoc vocabulum nuper in Ecclesiam introductum esse : nam qui sanctos Hieronymum et Augustinum legerit, facile perspiciet antiquos religionis nostræ scriptores, ad eum de qua loquimur, rem demonstrandam sæpissime *sacramenti* nomine, interdum vero

(a) Eph. 1, 9. — (b) 1 Tim. 5, 16. — (c) Sap. 2, 22.

etiam *symboli*, vel *mystici signi*, vel *sacri signi* voce usos esse. Atque hæc de *sacramenti* nomine dicta sint; quod quidem veteris etiam legis sacramentis convenit, de quibus nil opus est pastoribus præcepta tradere, cum ea Evangelii lege et gratia sublata sint. *Vide Hieron. in Amos, c. 1. v. 1 et Thren., c. 1. v. 13. Aug. in Joan. Tract. 80 in fine, et contra Faust., lib. 19, c. 11. Cypr. Epist. 43 et lib. de Bapt. Christi.*

Quid sit sacramentum.

V. Verum præter nominis rationem, quæ hactenus declarata est, rei etiam vis et natura diligenter investiganda et quid sacramentum sit, fidelibus aperiendum est. Sacramenta enim ex genere earum rerum esse, quibus salus et justitia comparatur, dubitare nemo potest. Sed cum multæ rationes sint quæ ad hanc rem explicandam aptæ et accommodatæ videantur, nulla tamen plenius et dilucidius eam demonstrat, quam definitio a (a) divo Augustino tradita, quam deinde omnes doctores scholastici secuti sunt: Sacramentum, inquit ille, est signum rei sacræ, vel, ut aliis verbis, in eandem tamen sententiam, dictum est: Sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis signum ad nostram justificationem institutum.

Definitio sacramenti explicatur.

VI. Quæ quidem definitio ut magis pateat, singulæ ejus partes pastoribus exponendæ erunt. Atque in primis docere oportebit rerum omnium quæ sensibus præcipiuntur duo esse genera: aliæ enim ob id inventæ sunt ut aliquid significant: aliæ non alterius rei significandæ, sed sua tantum causa electæ sunt, quo in numero omnes

(a) D. Aug. lib. 10, de Civit. Dei, c. 5, et Epist. 2.

pæne res quæ natura constant haberi possunt. At vero in priori genere vocabula rerum, scriptura, vexilla, imagines, tubæ, et alia hujuscemodi per multa ponenda sunt, nam si ex vocabulis vim significandi detraxeris, sublata videtur esse causa, quæ obrem vocabula instituerentur. Hæc igitur signa proprie dicuntur. Illud enim signum esse sanctus (a) Augustinus testatur, quod præter rem quam sensibus objicit efficit etiam, ut ex se alterius rei cognitionem capiamus, sicut ex vestigio, quod terræ impressum intuemur, transisse aliquem, cujus vestigium apparet, facile cognoscimus.

Sacramentum esse signum probatur.

VII. Quæ cum ita se habeant, sacramentum ad hoc rerum genus, quæ significandi causa institutæ sunt referri perspicuum est: (b) siquidem specie quadam et similitudine id nobis declarat, quod Deus in animis nostris sua virtute, qua sensu percipi non potest efficit. Baptismus enim (ut quod docetur exemplo notius fiat) cum adhibitis certis et solemnibus verbis, aqua extrinsecus abluimur, hoc significat, Spiritus sancti virtute omnem peccati maculam et turpitudinem interius elui, et animas nostras præclaro illo cælestis justitiæ dono augeri atque ornari, simulque ea corporis ablutio, ut postea suo loco explicabitur, illud in animo efficit quod significat. Sed ex Scripturis etiam aperte colligitur sacramentum inter signa numerandum esse. Apostolus enim de circumcissione, veteris legis sacramento, (c) quæ Abraham Patri omnium creden-

(a) Aug. lib. 2, de Doct. Christ., c. 1. — (b) Aug. de Doct. Christ., lib. 3, c. 9. Epist. 25, et de Catech. rud., c. 26. Potest videri Tertul. de Resur. carnis, c. 8 et Greg. in 1 Reg. lib. 6, c. 3, post init. — (c) Gen. 17, 10.

tium data erat in Epistola ad Romanos scribit: (a) Et signum accepit circumcisionis signaculum justitiæ fidei. Et alio loco, cum affirmat nos omnes (b) qui baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizatos esse: licet cognoscere baptismum hujus rei significationem habere, mirum, ut ait idem Apostolus, (c) nos conspultos esse cum illo per baptismum in mortem. Neque vero parum proderit, si fidelis populus sacramenta ad signa pertinere intellexerit, ita enim fiet ut quæ illis significantur, continentur atque efficiuntur, sancta et augusta esse facilius sibi persuadeat, cognitaque eorum sanctitate, ad divinam erga nos beneficentiam colendam ac venerandam magis excitetur.

Quot sunt signorum species.

VIII. Sequitur nunc, ut verba illa, rei sacræ, quæ est altera definitionis pars explicentur. Quod quidem ut commode fieri possit, paulo altius repetenda sunt quæ de signorum varietate sanctus (d) Augustinus accurate et subtiliter disputavit.

Naturalia.

Quædam enim signa naturalia dicuntur, quæ præter se ipsa alterius rei notitiam (quod omnibus signis commune esse antea demonstratum est), in animis nostris gignunt: veluti fumus ex quo statim ignem adesse intelligitur. (e) Atque hoc signum ob eam causam naturale appellandum est, quod fumus non voluntate ignem significat, sed rerum usus efficit, ut si quis fumum tantum vi-

(a) Rom. 4, 11. — (b) Rom. 6, 5. — (c) Rom. 6, 4. — (d) Lib. 1 de Doctr. Christ., c. 1. — (e) Aug. de Doctr. Christ., lib. 2, c. 1. et seq.

deat naturam simul et vim ignis qui adhuc latet subesse mente et cogitatione percipiat.

Ab hominibus constituta.

Quædam vero signa natura non constant, sed constituta atque ab hominibus inventa sunt, ut et colloqui inter se et aliis animi sui sensa explicare vicissimque aliorum sententiam et consilia possint cognoscere. (a) Hæc autem quam varia et multiplicia sint, ex eo licet animadvertere quod nonnulla ad oculorum pleraque ad aurium sensum, reliqua ad cæteros sensus pertinent; nam cum aliquid alicui innumimus, et exempli causa, sublato vexillo quippiam declaramus, satis constat eam significationem ad oculos tantum referri: quemadmodum tubarum, tibiarum, aut citharæ sonus, qui non solum delectandi sed plerumque significandi causa funditur, ad aurium judicium spectat: quo quidem præcipue sensu verba etiam accipiuntur, quæ ad exprimentas intimas animi cogitationes maximam vim habent.

Divinitus data.

Verum præter illa signa quæ hominum consensu et voluntate constituta esse hactenus diximus, alia quædam sunt divinitus data, quorum tamen non unum genus esse omnes consentiunt.

Significantia tantum.

Alia enim signa ob eam tantum rem a Deo hominibus commendata sunt, ut aliquid significant vel admonerent: (b) cujusmodi fuerunt legis purificationes, panis azymus et alia permulta quæ ad Mosaici cultus cæremonias pertinebant.

(a) Aug. de Doctr. Christ. lib. 2, c. 5. — (b) Aug., id. 5, c. 9. Exod. 12, 15. Concil. Trident., sess. 7, de Sacr.

Significantia simul et efficientia.

Alia vero Deus instituit, quæ non significanti modo, sed efficiendi etiam vim habent, atque in hoc posteriori signorum genere sacramenta novæ legis numeranda esse liquido apparet: signa enim sunt divinitus tradita, non ab hominibus inventa, quæ rei cuiuspiam sacræ, quam declarant efficientiam in se continere certo credimus. Sed quemadmodum signa in multiplici varietate esse ostendimus, ita etiam res sacra non unius modi existimanda est.

Quid sit res sacra quam sacramentum significat.

IX. Quod vero ad propositam sacramenti definitionem attinet, divinarum rerum scriptores sacræ rei nomine Dei gratiam quæ nos sanctos efficit, ac omnium divinarum virtutum habitu exornat, demonstrant: huic enim gratiæ propriam sacræ rei appellationem tribuendam merito putarunt; quippe cum ejus beneficio animus noster Deo consecratur et conjungatur.

Sacramenti uberior explicatio.

X. Quare, ut explicatius quid sacramentum sit declaretur, docendum erit rem esse sensibus subjectam, quæ ex Dei institutione sanctitatis et justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ, vim habet: ex quo sequitur ut facile quis possit intelligere, imagines sanctorum, cruces et alia ejus generis, quamvis sacrarum rerum signa sint, non ideo tamen sacramenta dicenda esse. Hujus autem veritatis doctrinam facile erit omnium sacramentorum exemplo comprobare, si quod antea de baptismo admonuimus, cum dicebamus solemnem illam corporis ablutionem signum esse, et efficientiam habere rei sacræ quæ interius Spi-

rius sancti vi fieret, idem etiam in aliis sacramentis exercere aliquis velit.

Quodlibet sacramentum saltem tria significat; gratiam præsentem, passionem Christi, vitam æternam.

XI. Jam vero hisce mysticis signis quæ a Deo instituta sunt illud etiam præcipue convenit, ut ex Domini institutione non unam aliquam rem, sed plures simul significant. Quod in singulis sacramentis licet cognoscere, quæ non solum sanctitatem et justitiam nostram, sed præterea duo alia cum ipsa sanctitate maxime conjuncta declarant, Christi scilicet Redemptoris passionem, quæ sanctitatis causa est, vitam æternam cælestemque beatitudinem, ad quam sanctitas nostra tanquam ad finem referri debet. Quod quidem cum in omnibus sacramentis perspicere possit, merito sacri doctores unicuique sacramentorum triplicem significanti vim inesse tradiderunt: tum quia alicujus rei præteritæ memoriam afferat, tum quia aliam præsentem indicet ac demonstrat, tum quia aliam futuram prænuntiet. Neque vero existimandum est hoc ita ab illis doceri, ut etiam sanctarum Scripturarum testimonio non probeatur; nam cum Apostolus ait: (a) Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus; plane ostendit idcirco baptismum signum dicendum esse, quod dominicæ passionis et mortis nos admoneat. Deinde cum inquit: Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vite ambulemus; ex his verbis perspicuum est, baptismum signum esse, quo cælestis gratia in nos

a) Rom. 6, 5.

infusa declaratur; cuius munere nobis datum est, ut novam vitam instituentes, omnia veræ pietatis officia facile et libenti animo exsequamur. Postremo cum addit: (a) Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus: apparet baptismum vitæ etiam æternæ, quam per illum consecuturi sumus, non obscuram significationem dare.

Sacramentum aliquando non unam tantum rem præsentem significat.

XII. Sed præter hæc quæ commemoravimus, varia significandi genera et rationes, sæpe etiam evenit ut sacramentum non unam tantum rem præsentem, sed plures demonstrat ac notet; id vero sanctissimum Eucharistiæ sacramentum inuentibus facile est intelligere, quo veri corporis et sanguinis Domini præsentia, nec non gratia, quam non impure sacra mysteria sumentes percipiunt, designatur. Ex iis igitur quæ dicta sunt pastoribus argumenta deesse non poterunt, quibus ostendunt quanta divinitatis potentia, quot arcana miracula sacramentis novæ legis insint, ut ea summa cum religione colenda et suscipienda esse omnibus persuadeant.

Quas ob causas sacramenta sunt instituta.

XIII. Verum ad rectum sacramentorum usum docendum nihil accommodatius videri potest, quam diligenter causas exponere cur sacramenta institui oportuerit. Plures autem numerari solent.

Prima. — Quarum prima est humani ingenii imbecillitas; si quidem naturaita comparatum videmus, ut ad earum rerum notitiam, quæ mente atque intelligentia comprehense sunt, nisi per ea

(a) Rom. 6, 5.

quæ aliquo sensu percipiuntur, nemini aspirare liceat. Ut igitur, quæ occulta Dei virtute efficiuntur, facilius intelligere possemus, idem summus rerum omnium artifex sapientissime fecit, ut eam ipsam virtutem aliquibus signis, quæ sub sensum cadant, pro sua in nos benignitate declaret; nam, ut præclare a sancto (a) Chrysostomo dictum est: Si homo corporis conjunctione carnisset, nuda ipsa bona, neque ullis integumentis involuta ei oblata essent: quoniam vero anima corpori conjuncta est, omnino opus fuit ut rerum quæ sentiuntur adminiculo ad ea intelligenda uteretur.

Secunda. — Altera vero causa est, quod animus noster haud facile commovetur ad ea, quæ nobis promittuntur, credenda. Quare Deus a mundi exordio quæ facere instituerat, verbis quidem frequentissime indicare consuevit: interdum vero cum opus aliquod institueret, cujus magnitudo promissi fidem abrogare posset, alia etiam signa, quæ nonnunquam miraculi speciem haberent, verbis adjunxit. Nam cum (b) Deus Moysen ad Israelitici populi liberationem mitteret: ille vero, ne Dei quidem præcipientis auxilio fretus, timeret ne onus sibi gravius imponeretur, quam ut sustinere posset, aut ne populus divinis oraculis et dictis fidem non adjungeret (c) Dominus promissionem suam multa signorum varietate firmavit. Quemadmodum igitur in Veteri Testamento Deus fecerat, ut magni alicujus promissi constantiam signis testificaretur, ita etiam in nova lege Christus Salvator noster cum nobis peccatorum veniam, cœlestem gratiam, Spiritus sancti communicationem pollicitus est, quædam signa

(a) Chrys., Hom. 85 in Matth., et Hom. 60 ad Pop. Antioch. — (b) Exod. 5, 10, 11. — (c) Exod. 4, 2.

oculis et sensibus subiecta instituit, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promissis futurum dubitare nunquam possemus. *Aug., lib. 4, de Baptis. contra Donatist. cap. 24.*

Tertia. — Tertia causa fuit, ut illa tanquam remedia, ut scribit sanctus Ambrosius, (a) atque evangelici Samaritani medicamenta ad animarum sanitatem, vel recuperandam, vel tuendam præsto essent. Virtutem enim quæ ex passione Christi manat, hoc est gratiam quam ille nobis in ara crucis meruit, per sacramenta, quasi per alveum quemdam, in nos ipsos derivari oportet, aliter vero nemini ulla salutis spes reliqua esse poterit. Quare clementissimus Dominus sacramenta verbo suo et promissione sancita relinquere in Ecclesia voluit, per quæ passionis suæ fructum nobis reipsa communicari sine dubitatione crederemus; si modo unusquisque nostrum ad se eam curationem pie et religiose admoveret.

Quarta. — Sed quarta etiam causa accedit cur sacramentorum institutio necessaria videri possit; ut scilicet notæ quædam et Symbola essent, quibus fideles internoscerent, eum præsertim nullus hominum cœtus queat, ut etiam a divo Augustino (b) traditum est, sive veræ, sive falsæ religionis nomine, quasi in unum corpus coagmentari, nisi aliquo visibilium signorum fœdere conjungantur. Utrumque igitur præstant novæ legis sacramenta, quæ et christianæ fidei cultores ab infidelibus distinguunt, et ipsos fideles sancto quodam vinculo inter se connectunt.

Quinta. — Præterea, aliam etiam justissimam fuisse causam sacramenta instituendi, ex illis

(a) Ambr. lib. 5 de Sacr., c. 4. — (b) D. Aug. 1. 29, contra Faust., c. 11, et de Vera rel. c. 17. Basil. in Exh. ad bapt.

Apostoli verbis: (a) Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem ostendi potest. Sacramentis enim fidem nostram in hominum conspectu profiteri et notam facere videmur. Quare ad baptismum accedentes, palam testamur, nos credere ejus aquæ virtute, quæ in sacramento abluimur, spiritualem animæ purgationem fieri. Magnam deinde vim habent sacramenta non solum ad fidem in animis nostris excitandam et exercendam, sed etiam ad eam charitatem inflammandam, quæ amare inter nos debemus; cum, arctissimo nos vinculo colligatos et unius corporis membra effectos esse, ex sacrorum mysteriorum communione recordamur.

Sexta. — Postremo, quod in christianæ pietatis studio plurimi faciendum est, humanæ mentis superbiam edomant ac comprimunt, nosque ad humilitatem exercent; dum sensibilibus elementis subjicere non cogimur, ut Deo obtemperemus a quo antea impie defeceramus, ut mundi elementis serviremus. Hæc sunt, quæ potissimum de sacramenti nomine, natura, institutione fidei populo tradenda esse visa sunt, quæ posteaquam a pastoribus accurate exposita fuerint, docere deinceps oportebit, quibus ex rebus singula sacramenta constent, quæve sint illorum partes, ac præterea qui ritus et cæremoniæ additæ illis fuerint.

Quodlibet sacramentum materia et forma constat.

XIV. Primum igitur explicandum est, rem sensibilem, quæ supra in sacramenti definitione posita est, non unam tantum esse, quamvis unum signum constitui credendum sit. Duo enim sunt,

(a) Rom. 10, 10.

ex quibus quodlibet sacramentum conficitur, quorum alterum materiæ rationem habet, atque elementum dicitur, alterum formæ vim et verbum communi vocabulo appellatur: sic enim a Patribus accepimus; qua in re notum est atque apud omnes pervulgatum illud sancti Augustini (a) testimonium: Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. Rei igitur sensibilis nomine tum materiam sive elementum intelligunt, ut in sacramento baptismi aquam, confirmationis chrisma, et extremæ unctionis oleum, quæ omnia sub aspectum cadunt: tum præterea verba quæ formæ rationem habent, atque ad auriûm sensum pertinent. Apostolus verò utrumque aperte indicavit, cum inquit: (b) Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ. Quo in loco materia et forma sacramenti exprimitur. Adenda autem erant verba ad materiam ut aperitior, clariorque rei, quæ gerebatur, significatio fieret. Verba enim inter omnia signa maximam vim habere perspicuum est; ac si ipsa desint, plane obscurum erit, quidnam materia sacramentorum designet ac demonstret. Nam ut in baptismo licet videre cum aqua non minus refrigerandi, quam abluendi, vim habeat et utriusque rei symbolum esse possit, nisi verba addantur, utrum horum in baptismo significet, aliquis fortasse conjectura aliqua dijudicabit; nemo autem ea de re quippiam certi affirmare audebit, at cum verba adhibentur, statim intelligimus, abluendi vim et significationem habere. *Aug. de Doct. Christ., lib. 2, c. 5.*

(a) S. Aug. in Joan. tract. 80. — (b) Eph. 5, 25, 26.

Sacramenta novæ legis sacramentis antiquæ ut præstant.

XV. In hoc autem nostra sacramenta antiquæ legis sacramentis plurimum præstant, quod in illis administrandis nulla quod quidem acceperimus definita forma servaretur, quo etiam fiebat, ut incerta admodum et obscura essent: nostra vero formam verborum ita præscriptam habent, ut, si forte ab ea discedatur, sacramenti ratio constare non possit, ob eamque rem clarissima sunt, ac nullum relinquunt dubitandi locum. Hæc igitur sunt partes quæ ad naturam et substantiam, sacramentorum pertinent, et ex quibus unumquodque sacramentum necessario constituitur.

Certis cum cæremoniis quodlibet sacramentum est ministrandum, et cur.

XVI. His accedunt cæremoniæ, quæ tametsi prætermitti sine peccato non possunt, nisi aliud facere ipsa necessitas cogat; tamen, si quando omitantur, quoniam rei naturam non attingunt, nihil de vera sacramenti ratione imminui credendum est. Ac merito quidem a primis usque Ecclesiæ temporibus illud semper servatum est, ut sacramenta solemnibus quibusdam cæremoniis ministrarentur.

Primo. — Primum enim maxime deuit sacris mysteriis eum religionis cultum tribuere, ut sancta sancte tractare videremur.

Secundo. — Præterea, quæ sacramento efficiuntur, cæremoniæ ipsæ magis declarant ac veluti ante oculos ponunt, et earum rerum sanctitatem in animos fidelium altius imprimunt.

Tertio. — Deindè vero mentes illorum, qui eas intuentur et diligenter observant, ad sublimium rerum cogitationem erigunt, fidemque in eis et

charitatem excitant; quo major cura et diligentia adhibenda erit, ut fideles vim caeremoniarum quibus singula sacramenta conficiuntur, cognitam et perspectam habeant.

Numerus sacramentorum cur explicandus.

XVII. Sequitur ut sacramentorum etiam numerus explicetur: quæ quidem cognitio hanc utilitatem affert, quod populus eo majori pietate omnes animi sui vires ad laudandam et prædicandam Dei erga nos singularem beneficentiam convertet, quo plura salutis ac beatæ vitæ adjumenta nobis divinitus parata esse intellexerit.

Septem tantum sunt sacramenta.

XVIII. Catholicæ igitur Ecclesiæ sacramenta, quemadmodum ex Scripturis probatur, et Patrum traditione ad nos pervenit, et (a) conciliorum testatur auctoritas, septenario numero definita sunt. Cur autem neque plura, neque pauciora numerentur, ex iis etiam rebus, quæ per similitudinem a naturali vita ad spirituale transferuntur, probabili quadam ratione ostendi poterit. Homini enim ad vivendum vitamque conservandam et ex sua reigque publicæ utilitate traducendam, hæc septem necessaria videntur: ut scilicet in lucem edatur, augeatur, alatur; si in morbum incidat, sanetur; imbecillitas virium resciciatur; deinde, quod ad rempublicam attinge, ut magistratus nunquam desint, quorum auctoritate et imperio regatur; ac postremo legitima sobolis propagatione seipsum et humanum genus conservet. Quæ omnia quoniam vitæ illi, qua anima Deo vivit, respondere satis apparet, ex iis facile sacramentorum numerus colligetur.

(a) Trid. sess., 7, can. 1 de Sacr. in gen. Conc. Flor. in dec. ad Arm. D. Th. p. 5, q. 65, art. 1.

Baptismus.

Primus enim est Baptismus, veluti cæterorum janua, quo Christo renascimur.

Confirmatio.

Deinde confirmatio, cujus virtute fit ut divina gratia augeamur et robaremur. Baptizatis enim jam Apostolis, ut divus Augustinus testatur (a), inquit Dominus: (b) Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.

Eucharistia.

Tum Eucharistia, qua, tanquam cibo vere cælesti, spiritus noster alitur et sustinetur. De ea enim dictum est a Salvatore: (c) Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.

Penitentia.

Sequitur quarto loco Pœnitentia, cujus ope sanitas amissa restituitur, postquam peccati vulnera accepimus.

Extrema Unctio.

Postea vero Extrema Unctio, qua peccatorum reliquiæ tolluntur et animi virtutes recreantur; siquidem divus Jacobus, cum de hoc sacramento loqueretur, ita testatus est: (d) Et si in peccatis sit, remittentur ei.

Ordo.

Sequitur Ordo, quo publica sacramentorum ministeria perpetuo in Ecclesia exercendi, sacrasque omnes functiones exsequendi potestas traditur.

(a) D. Aug. Ep. 108. — (b) Luc. 24, 49. — (c) Joan. 6, 56. — (d) Jac. 5, 15.

Matrimonium.

Postremo additur Matrimonium, ut ex maris et feminae legitima et sancta conjunctione filii ad Dei cultum et humani generis conservationem procreentur et religiose educantur.

Sacramentorum omnium non æqualis necessitas.

XIX. Illud vero maxime animadvertendum est, quamvis omnia sacramenta divinam et admirabilem virtutem in se contineant, tamen non parem omnia et æqualem necessitatem, aut dignitatem aut unam eandemque significandi vim habere. Atque ex iis tria sunt, quæ tametsi non eadem ratione, tamen præ cæteris necessaria dicuntur: Baptismum enim unicuique sine illa adjunctione necessarium esse, Salvator his verbis declaravit: (a) Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu, non potest introire in regnum Dei. Pœnitentia vero illis tantummodo necessaria est, qui se post baptismum aliquo mortali peccato obstrinxerunt; neque enim æternum exitium effugere poterunt, nisi eos admissi peccati rite pœniterit. Ordo præterea, etsi non singulis fidelibus, toti tamen Ecclesie omnino necessarius est. *Trid. 1. sess. 7. can. 3. 4. de Sacram. in gen. D. Th., p. 3, q. 61, art. 4.*

Eucharistia cæteris sacramentis dignitate antecellit.

XX. Verum si dignitas in sacramentis spectetur, Eucharistia sanctitate, et mysteriorum numero ac magnitudine, longe cæteris antecellit, quæ omnia facilius intelligitur, cum suo loco

(a) Joan. 3, 5.

ea, quæ ad singula sacramenta pertinent, explicabuntur. *Dionys., lib. de Eccles. hier., c. 5.*

Christus sacramentorum auctor.

XXI. Deinceps videndum est a quo hæc sacra et divina mysteria acceperimus; neque enim dubitandum est quin præclari alicujus muneris dignitas, ejus a quo donum ipsum profectum est, dignitate et præstantia, quam maxime augeatur. Sed ea quæstio difficillem explanationem habere non potest. Nam cum Deus sit, qui homines justos efficiat, ipsa vero sacramenta justitiæ adipiscendæ mirifica quædam instrumenta sint, patet unum eundemque Deum in Christo justificationis et sacramentorum (a) auctorem agnoscendum esse. Præterea, sacramenta eam vim et efficientiam continent, quæ ad intimam animam penetrat. Cum vero unius Dei potentia proprium sit in corda et mentes hominum illabi, ex hoc etiam perspicitur, sacramenta a Deo ipso per Christum instituta esse quemadmodum, ab eo quoque intus dispensari, certa et constanti fide tenendum est; hoc enim testimonium de illo se accepisse sanctus Joannes affirmat, cum ait: (b) Qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.

Soli homines sacramentorum ministri.

XXII. Sed quamvis Deus sacramentorum auctor et dispensator sit, ea tamen non per Angelos, verum per homines ministrari in Ecclesia voluit; non minus enim ministrorum officio, quam materia et forma, ad sacramenta conficienda opus

(a) Ambr. lib. 4. de Sacr. c. 6. D. Thom. p. 3, q. 62. Trid. sess. 7. can. 1. de Sacr. in gen. lib. de Eccles. dog. et Cassian. Collat. 7, 18. — (b) Joan. 1, 33.

esse, perpetua sanctorum Patrum traditione confirmatum est.

Ministri malitia efficientiam sacramentorum non impedit.

XXIII. Atque hi quidem ministri, quoniam in sacra illa functione non suam sed Christi personam gerunt, ea re fit ut sive boni, sive mali sint, modo ea forma et materia utantur quam ex Christi instituto semper (a) Ecclesia catholica servavit. idque facere proponant quod Ecclesia in ea administratione facit, vere sacramenta conficiant et conferant; ita ut gratiæ fructus nulla res impedire possit, nisi qui ea suscipiunt, se ipsos tanto bono fraudare et Spiritui sancto velint obsistere. Hanc vero in Ecclesia certam et exploratam sententiam semper fuisse, sanctus Augustinus (b) in iis disputationibus, quas adversus Donatistas conscripsit, clarissime demonstravit.

Similitudo.

Quod si etiam Scripturæ testimonia quærimus, ipsum Apostolum, his verbis loquentem audiamus: (c) Ego, inquit, plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit; neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus. Ex quo loco satis intelligitur, quemadmodum arboribus nihil obest eorum improbitas, quorum manu satæ sunt, ita nihil vitii aliena culpa contrahi illis posse, qui malorum hominum ministerio Christo insiti sunt. Quare, ut ex divi Joannis Evangelio sancti Patres nostri docuerunt,

(a) Trid., sess. 7, de Sac. in gen., c. 11 et 12. Greg. Naz. in Orat. in S. Bapt. Amb. de his qui myst. imit. c. 5. Chrysost. Hom. 8, in 1 Cor. — (b) Aug. contra Crescent. l. 4, c. 20, contra Donat. l. 1, c. 4, et l. 2, contra lit. Petil. cap. 47. — (c) 1 Cor. 3, 6, 7.

(a) Judas etiam Iscariotes plures baptizavit: ex quibus tamen neminem iterum baptizatum fuisse legimus; ita ut præclare divus (b) Augustinus scriptum reliquerit: Dedit baptismum Judas, et non baptizatum est post Judam: dedit Joannes, et baptizatum est post Joannem: quia si datum est a Juda, baptisma Christi erat: quod autem a Joanne datum est (c) Joannis erat: non Judam Joanni, sed baptismum Christi etiam per Judam manus datum baptismo Joannis, etiam per manus Joannis dato, recte præponimus.

Cum impura conscientia sacramenta administrare, grande scelus.

XXIV. Neque vero pastores aliive sacramentorum ministri, cum hæc audiunt, satis sibi esse arbitrentur, si, posthabita morum integritate ac conscientiæ munditia, illud tantum cogitent, quomodo sacramenta ab illis rite ministrentur; id enim etsi diligenter curandum est, in hoc tamen omnia, quæ ad eam functionem pertinent, posita non sunt. Meminisse autem semper debent, (d) sacramenta divinam quidem virtutem, quæ illis inest, nunquam amittere, at vero impure ac ministrantibus æternam perniciem et mortem afferre: sancta enim, quod semel atque iterum ac sæpius admonere oportet, sancte et religiose tractanda sunt. (e) Peccatori, ut est apud prophetam dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum, tu vero odisti disciplinam? (f) Quod si homini pec-

(a) Joan. 6, 2. — (b) S. Augustinus, tract. 2 in Joan. — (c) Auctor. 19, 5, 4, 5. — (d) Aug. in Joan. tract. 5, et conc. Conc. l. 5, c. 6. D. Thom. p. 3, q. 93, art. 4. — (e) Ps. 49, 16. — (f) Conc. Trid. sess. 7, can. 6.

catis contaminato minus licet de rebus divinis agere; quantum ab eo scelus concipi existimandum erit, qui sibi multorum scelerum conscius est, nec tamen sacra mysteria polluto ore conficere, vel in fœdas manus sumere, contrectare, atque aliis porrigere et ministrare vereatur? Cum præsertim apud (a) sanctum Dionysium scriptum sit, malis symbola (ita enim sacramenta appellat) ne contingere quidem permissum esse. Sanctitatem igitur sacrarum rerum ministri in primis sectentur, pure ad sacramenta ministranda accedant, atque ita se ad pietatem exercent, ut eorum frequenti tractatione et usu uberiores in dies gratiam, adjuvante Deo, consequantur.

Sacramentorum effectus.

XXV. Sed jam, his rebus explicatis, docendum erit quinam sacramentorum effectus sint; id enim sacramenti definitioni, quæ supra tradita est, non parum lucis allaturum videtur: ii autem duo præcipue numerantur.

Prior gratia justificans omnibus communis.

XXVI. At principem quidem locum merito gratia illa obtinet, quam usitato a sacris doctoribus nomine justificantem vocamus: ita enim Apostolus apertissime nos docuit, cum inquit (b) Christum dilexisse Ecclesiam, et seipsum tradidisse pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo. Quo autem pacto tanta res et tam admirabilis per sacramentum efficiatur, ut quemadmodum sancti Augustini (c) sententia celebratum est, aqua corpus abluat et cor tangat; id quidem humana ratione, atque intelligentia com-

(a) S. Dion. de Eccl. hier. c. 1. — (b) Eph. 5, 23, 25. — (c) S. Aug. in Joan. tract. 80.

prehendi non potest. Constitutum enim esse debet, nullam rem sensibilem suapte natura ea vi præditam esse, ut penetrare ad animam queat. At fidei lumine cognoscimus omnipotentis Dei virtutem in sacramentis inesse, qua id efficiant, quod sua vi res ipse naturales præstare non possunt. De hoc effectu Sacrament. vid. Trid. sess. 7, can. 6, 7, 8, de Sac. Aug. tract. 16 in Joann. et contr. Faust. c. 16 et 17, et in Psal. 67, v. 15, 16.

Perceptio gratiæ in sacramentis cur olim miraculis comprobata.

XXVII. Quocirca, ne ulla unquam hujus effectus dubitatio in animis fidelium resideret, cum ministrari sacramenta ceptum est, voluit clementissimus Deus, quid illa interius efficerent, miraculorum significationibus declarare, ut eadem perpetuo interius fieri constantissime crederemus, quamvis longe a nostris sensibus remota essent. Itaque, ut omitteremus, Salvatore nostro in Jordane baptizato, (a) cœlos apertos esse et Spiritum sanctum columbæ specie apparuisse, ut admoneremur ejus gratiam, cum salutari fonte abluimur, in animam nostram infundi: ut hoc, inquam, omitteremus (magis enim ad baptismi sanctificationem quam ad sacramenti administrationem pertinet) nonne legimus, cum (b) Pentecostes die Apostoli Spiritum sanctum acceperunt, quo deinde ad prædicandam fidei veritatem, adeundaque pro Christi gloria pericula alacriores et fortiores fuerunt, tunc facta repente de cœlo sonitu, tanquam advenientis spiritus vehementis apparuisse illis dispersitatis linguas quasi ignis? Ex quo intellectum est (c) sacramentis confirma-

(a) Matth. 3, 16. Marc. 1, 10. Luc. 3, 22. — (b) Act. 2, 2, 3. — (c) Aug. lib. quæst. Vet. et Nov. Test. q. 95.

tionis eundem nobis Spiritum tribui, easque vires addi quibus possimus carni, mundo et Sanae, perpetuis scilicet hostibus nostris, fortiter repugnare et resistere. Atque hæc miracula, quoties Apostoli sacramenta ista ministrarent, initio nascentis Ecclesiæ aliquandiu visa sunt, donec firmata jam fide et corroborata, fieri desierunt.

Sacramentorum utriusque legis quanta differentia.

XXVIII. Exiis igitur quæ de priori sacramentorum effectu, gratia scilicet justificantes, demonstrata sunt, illud etiam plane constat, excellentiorem et præstantiorem vim (a) sacramentis novæ legis inesse, quam olim veteris legis sacramenta habuerunt: quæ cum (b) infirma essent, egenaque elementa, (c) inquinatos sanctificabant ad emundationem carnis, non animæ; quare ut signa tantum earum rerum quæ ministeriis nostris efficiendæ essent, instituta sunt. At vero sacramenta novæ legis ex Christi latere manantia, (d) qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundant conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi, atque ita eam gratiam, quam significant, Christi sanguinis virtute operantur. Quocirca si ea cum antiquis sacramentis conferamus, præterquam quod plus efficacæ habent et utilitate uberiore et sanctitate augustiora esse inveniuntur. *Aug., lib. 2, de Sym., c. 6. et in Joann. tract. 15, et lib. 15 de Civit. Dei, cap. 26.*

(a) Aug. l. 19, cont. Faust. c. 15, et in Ps. 83. Amb. lib. de Sacr. c. 4. — (b) Gal. 4, 9. — (c) Heb. 9, 13. — (d) Heb. 9, 14.

Alter effectus, trium tantum sacramentorum proprius character.

XXIX. Alter vero sacramentorum effectus, non quidem omnibus communis, sed trium tantummodo proprius, baptismi, confirmationis et ordinis sacri, est character quem animæ imprimunt; nam cum Apostolus ait: (a) Unxit nos Deus, qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris; voce illa, Signavit, non obscure characterem descripsit, cujus proprium est aliquid signare et notare.

Character quid sit.

XXX. Est autem (b) character veluti insigne quoddam animæ impressum, quod deleri nunquam potest, eique perpetuo inhæret: de quo ita apud sanctum Augustinum scriptum est: An minus forte sacramenta christiana, quam corporalis hæc nota, qua scilicet miles insignitur, poterunt? Illa namque militi, ad militiam, quam deseruisset, revertenti, non nova imprimitur, sed antiqua cognoscitur et approbatur. *De hoc character. vide Aug., lib. 2, contra Ep. Parm., c. 53, et Ep. 30, circa medium, et tract. 6. In Joann. et l. 1, contra Crescen., c. 50. Item. D. Thom. p. 3, q. 65.*

Ad quid character imprimatur.

XXXI. Jam vero character hoc præstat, tum ut apti ad aliquid sacri suscipiendum vel peragendum efficiamur, tum ut aliqua nota alter ab altero internoscatur.

In baptismo.

Ac baptismi quidem characterem utrumque con-

(a) 2 Cor. 1, 21. — (b) Trid. ib. can. 9.

sequimur, ut ad alia sacramenta percipienda reddamur idonei, et eo præterea fidelis populus a gentibus, quæ fidem non colunt, distinguatur.

In confirmatione. — In ordine.

Idem autem in caractere confirmationis et sacri ordinis licet cognoscere; quorum altero veluti Christi milites ad ejus nominis publicam confessionem et propugnationem, ac contra insitum nobis hostem, et spiritualia nequitia in celestibus armamur atque instruimur, simulque ab iis qui nuper baptizati, tanquam modo geniti infantes sunt, discernimur; alter vero tum potestatem sacramenta conficiendi et ministrandi conjunctam habet, tum eorum qui ejusmodi potestate præditi sunt, a reliquo fidelium cœtu distinctionem ostendit. Tenenda igitur est catholica Ecclesiæ regula, qua docemur tria hæc sacramenta characterem imprimere, neque ullo unquam tempore iteranda esse.

*Ad cultum et usum sacramentorum quibus
motivis fideles excitandi.*

XXXII. Hæc sunt, quæ generatim de sacramentis tradenda erant: in cujus argumenti explicatione, pastores duo potissimum efficere omni studio conentur. Primum est, ut fideles intelligant, quanto honore, et cultu, et veneratione hæc divina et cœlestia munera digna sint; alterum vero, ut quoniam a clementissimo Deo ad communem omnium salutem proposita sunt, iis pie et religiose utantur, atque ita christianæ perfectionis desiderio exardescant, ut si pœnitentiæ, præsertim et Eucharistiæ saluberrimo usu aliquandiu careant, plurimum damni se fecisse existiment. Hæc autem facile pastores assequi poterunt, si quæ de sacramentorum divinitate et

fructu supra dicta sunt, auribus fidelium sæpius inculcabunt: primum a Domino Salvatore nostro, a quo nihil nisi perfectissimum proficisci potest, instituta esse: præterea, cum ministrantur, Spiritus sancti intima cordis nostri permeantis efficacissimum numen præsto esse: deinde admirabili et certa curandarum animarum virtute prædita esse: tum per ea immensa illius Dominicæ passionis divitias ad nos derivari. Postremo vero ostendent, totum christianum ædificium firmissimo quidem lapidis angularis fundamento inniti; verum nisi verbi Dei prædicatione et sacramentorum usu undique fulciatur, magnopere verendum esse, ne magna ex parte labefactum concidat: ut enim per sacramenta in vitam suscipimur, ita hoc veluti pabulo alimur, conservamur, augeamur.

DE BAPTISMI SACRAMENTO.

De baptismi sacramento quam frequens sermo habendus.

I. Ex iis quidem, quæ hactenus de sacramentis universe tradita sunt, cognosci potest quam necessarium sit ad christianæ religionis vel doctrinam percipiendam, vel pietatem exercendam ea intelligere, quæ de illorum singulis credenda catholica Ecclesia proponit: sed si quis diligentius Apostolum legerit, sine dubitatione ita statuet, perfectam baptismi cognitionem a fidelibus magnopere requiri. Adeo non solum frequenter, sed gravibus verbis et Spiritu Dei plenis ejus mysterii memoriam renovat, divinitatem commendat, atque in eo Redemptoris nostri (a) mortem, sepulchram et resurrectionem nobis ante oculos tum

(a) Rom. 6, 5 et d. Goloss. 2, 12, 13.